

נתי רונאל

תסחרור עברייני ועד קרימינולוגיה חיובית

"בן עזאי אומר: [...] שמצווה גוררת מצווה ועבירה
גוררת עבירה" (פרקי אבות ד, ב)

אליהם ובהזדהות עמם אנו גם נהנים מהילה של הרפתקנות ופריצה לרגע של מגבלות נורמטיביות. לפי התנ"ך, ההוויה העבריינית קדומה כמעט כימי האדם, שכן חוק אחד בלבד ניתן לאדם ולחווה בגן עדן ("לא תאכל"), והם עברו עליו בפיתוי של רגע. וכעבור דור אחד נוסף ובלהט התסכול קם קין ורצח את הבל אחיו. מאז, עולם כמנהגו נוהג – פיתוי של רגע, להט התסכול או תוכנית מחושבת מביאים אנשים שוב ושוב לעבריינות לעתים מתפרצת, לעתים הדרגתית, לעתים מבצעים אותה יחידים ולעתים קבוצות וארגונים. כמו בסיפור התנכ"י גם בימינו התנהגויות של עבריינות,

פשיעה, עבריינות, סטייה הן התנהגויות שבדרך כלל מעוררות עניין רב. מעצם טבען, איננו יכולים להיוותר אדישים כלפיהן. די לבחון את תרבות הפנאי שלנו ולהיווכח עד כמה היא מוקדשת לקריאה או לצפייה בנושאים הקשורים להתנהגויות אלה. ספרות יפה, קולנוע וטלוויזיה, עיתוני סוף שבוע וגם דיווחי חדשות – בכל אלו נראה שהפשיעה, העבריינות והסטייה נתפשות כמעוררות עניין, מעלות דרישה ורייטינג, יוצרות שיח חברתי ומעוררות מחשבה, נקיטת עמדה והבעת דעה. הן מזעזעות ואף מהוות איום על עולמנו המסודר והמוגן, מחד גיסא, ומאידך גיסא הן מושכות ומסקרנות. אל מול העברין והסוטה אנו מתאחדים בצדקתנו, אך בהצצה

ממחקרי אוניברסיטת בר-אילן

העברייני, והנשענת על פרספקטיבה משלימה לזו המקובלת במערכות אכיפת החוק, פרספקטיבה שאותה בחרתי להגדיר כ"קרימינולוגיה חיובית" וזאת בעקבות המודל של הפסיכולוגיה החיובית. הדברים מתבססים על שני מאמרים תיאורטיים חלוציים שהתפרסמו לאחרונה וביסודם סקירה וניתוח מחדש של ממצאי מחקרים רבים בקרימינולוגיה, מקצתם שלי או בהנחייתי ורובם של עמיתים בעולם (וראו: לקריאה נוספת). המאמר האחד על הסחרור העברייני הוא מפרי עטי ואת השני על הקרימינולוגיה החיובית כתבתי בצוותא עם אתי אלישע, שעבודת הדוקטורט שלה (בהנחייתי המשותפת עם ד"ר יעל אידיסיס) מתמקדת בכך.

ההתנהגות העבריינית והסוטה מעוררת עניין ותובעת הסבר, כאמור, והיא אכן זכתה למגוון רחב של הסברים סיבתיים היונקים מתיאוריות ומתפישות שונות לגבי טבע האדם והחברה. הסברים קרימינולוגיים אלו מתבססים על תחומי ידע שונים כגון פסיכולוגיה, סוציולוגיה, פיזיולוגיה ומשפט, ולעתים אף מאחדים ביניהם. שתי עובדות מעניינות לגבי הסברים אלו, המתארים סיבות שונות להתפרצות ההתנהגות העבריינית: הראשונה היא שכמעט כל ההסברים והסיבות המוצעים, ואולי כולם, משכנעים ביותר הן ברמה התיאורטית שלהם, המציגה מודל לבחון ולהסביר את האדם הפועל בעולם והן בהתבססם על מחקרים מאששים. העובדה השנייה המעניינת היא שאת שהאחד מחייב השני לעתים שולל לחלוטין, באותה רמת ביטחון ועם אותה יכולת שכנוע. הגדיל לעשות הקרימינולוג מלקולם קליין (Klein), שחקר התנהגות של חברי כנופיות נוער בקליפורניה ומצא שלושה מודלים תיאורטיים שונים המתאימים להסביר חלקים מההתנהגות. וזה אולי המפתח ליישוב הסתירה שמציגות תיאוריות שונות: רובן ככולן, בשאיפתן ליצור מודל סיבתי להתנהגות העבריינית והסוטה, מציעות מודל שתקף לגבי חלק מההתנהגות העבריינית בחלק מהזמן ולגבי חלק מהאנשים הנמצאים בתרבות ובתקופה מסוימת.

האם אפשר להציע הסבר סיבתי אוניברסלי להתנהגות העבריינית והסוטה, כמו גם להתנהגויות אחרות, דומות או שונות? התשובה עד כה פשוטה וברורה – לא! מאחר שכך, אפשר לחשוב על כיוון שונה של הבנת ההתנהגות בכלל, והתנהגות סוטה ועבריינית בפרט: כיוון פנומנולוגי המתמקד, כדרך הפנומנולוגיה, בהכרה של האדם הפועל ומציע הבנה של מאפייני התנהגות זו ברגעים שונים הקשורים לתהליך העברייני. ההסבר הפנומנולוגי בשום אופן אינו סיבתי או "אובייקטיבי", אלא הסבר תהליכי עם הדגשה סובייקטיבית. הצגת הסחרור

פשיעה וסטייה והתנהגויות דומות של תוקפנות, פיתוי והתפתות, ניצול או רשלנות פושעת מחייבים תגובה, והיא אכן מגיעה מידי אדם וחברה. קשת התגובות רחבה, כמו גם קשת ההסברים להתנהגויות אלה. בכוונתי כאן להוסיף לקשת צבעונית זו ולהציע הסבר מכיוון שונה מהמקובל, הסבר פנומנולוגי ולא סיבתי, המתמקד בהכרתו של האדם המתנהג ומוצא בה מאפיינים טיפוסיים למצב העברייני. לשם כך אתאר מאפיינים ומרכיבים של ההכרה ברגעי ההתנהגות העבריינית או לקראתה ואראה כיצד היא נמצאת במצב אופייני שאותו אכנה "סחרור עברייני". כמו כן אצביע על תגובה חברתית שמטרתה להפסיק את הסחרור

העברייני היא כזו המתארת ומבארת את תהליך התפתחות ההוויה העבריינית בתוך ההכרה של האדם הפועל.

הסחרר העברייני

"אמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה [...] נעשית לו כהיתר" (יומא פ"ו, ב)

כדי להציג את הסחרר העברייני אפתח בדוגמה נפוצה ומוכרת – שמירת דיאטה. מסיבה זו או אחרת אדם מחליט לאמץ לעצמו דיאטה מסוימת ומצליח בכך. באופן טבעי, קורה לעתים שהאדם הזה עומד מול מאכל מפתה מאוד, אך אסור על פי הדיאטה. ואז מתחיל המשא והמתן הפנימי: קול המצפון והציווי של הדיאטה מול הקול המפתה של המאכל האהוב, שמציע את עצמו לאדם החושק בו. ככל שנמשך תהליך הדין הפנימי גם מופיעים לפני ההכרה תירוצים חזקים ומשכנעים כמו, לדוגמה, "רק אטעם", "רק פעם אחת", "זה לא כל כך מזיק", "זו הזדמנות יחידה" ועוד. בשלב מסוים נשלחת היד ונוטלת חתיכה קטנה שמוגשת לפה המתאוה. שומר הדיאטה בהחלט מתכוון להמשיך הלאה ולעתים אף מצליח לרגע, אלא שבמקרים רבים הרגליים לא נשמעות או שהיד שוב נוטלת חתיכה מ"הפרי האסור", ולאחריה עוד אחת; ומה שהתחיל כטעימה קטנה "לשם הנימוס" בלבד הפך לזלילה הגונה, שכן אם כבר נשברה הדיאטה אז עדיף גם ליהנות מזה, לא? במקום שבירת דיאטה אפשר לחשוב על דוגמאות אחרות, מהן לגיטימיות ואינן פליליות אך פוגעות ביחיד עצמו, כמו חזרה לעישון סיגריות; מהן עדיין לא פליליות אך כבר פוגעות באחר כגון כעס ומריבות במערכת זוגית או חברית; ומהן לא לגיטימיות, פליליות ויכולות לפגוע באחר כמו אלימות, גנבה, שוד, אונס ועוד. בכל אלו ואחרות יכול להתקיים תהליך דומה של סחרר, בעל מאפיינים פנומנולוגיים זהים. מאפיינים דומים של סחרר יכולים להתבטא גם בהיעדר של התנהגות שדווקא נדרשת במצב מסוים, לדוגמה, הזנחה של ילדים על-ידי הוריהם או לחלופין שלנות מתוך השתמטות מביצוע מטלות בעבודה.

הסחרר העברייני מתייחס לאותן התנהגויות שמתחילות כקטנות, תמימות, ללא כוונה זדונית או עבריינית ואז התנהגות גוררת התנהגות, מצב גורר מצב, תגובה מולידה תגובת נגד, ועוד אחת, ונוצר תהליך של סחיפה, החרפה, הסלמה וסחרר התנהגותי בכיוון העברייני. למעשה, ברוב ההתנהגויות הפליליות ואולי כמעט בכלן, אפשר למצוא יסודות של סחרר כמו שיתוארו בהמשך. הסחרר העברייני

מתייחס לתהליך פתאומי או הדרגתי, רגעי או מתמשך, שבו דבר גורר דבר ונוצרת התנהגות קיצונית בהרבה מהמתוכנן או המשוער, התנהגות שנחשבת עבריינית או סוטה. הסחרר אינו מוגבל רק להתנהגות והוא יכול להתחיל במחשבה או ברגש. לדוגמה, בעבודתי כקרמינולוג קליני נחשף באוזני סיפור מפי זוג אדריכלים שעובדים יחדיו ובדרך כלל יחסיהם הזוגיים מוגדרים כאוהבים וקרובים (כל פרט שעשוי לזהות שונה בסיפור זה). יום אחד האישה, שהיתה בפגישה מחוץ למשרד עם לקוח, התעכבה בחזרתה וגם לא ענתה לטלפון הסלולרי. בדיעבד התברר שהסוללה התרוקנה. אצל בעלה הדואג התעוררה מחשבה קטנה שאולי היא בעצם בוגדת בו עם הלקוח, אף שלא היה בעשר שנות הזוגיות שלהם דבר שיכול לרמוז על כך. מחשבה גוררת מחשבה, והרגש מתעצב בהתאם והוא כבר דמיון אותה במעשה הבגידה, קנאתו עלתה וכעסו השתולל. כישלון ניסיונותיו הנואשים להשיגה בטלפון החרף את הרגשתו. מחשבתו, היצירתית בדרך כלל, היתה צרה לכדי ראיית אפשרות הבגידה בלבד. כשהגיעה לבסוף – באיחור קל, למעשה – זכתה לקיתונות של גידופים ולהתפרצות של תוקפנות מילולית קשה, כמי ששבה מבגידה מוכחת, אף שהיא חזרה מפגישת עבודה תמימה. העובדות לא עניינו את הבעל הזועם, המסוחרר עד אובדן שליטה לחלוטין, שהרשה לעצמו שחרור כל רסן מלשונו ליד עובדי משרדם. משנרגע, לא יכול היה להסביר כיצד הגיע לכך.

הסחרר העברייני כפי שתואר עד כה מתאר התפרצות שמתבטאת בהתנהגות עבריינית, סוטה או פוגעת. לעתים זו התפרצות חד פעמית אצל האדם, ולעתים ישנן התפרצויות שחוזרות לעתים רחוקות יחסית ולרוב באופן דומה. זהו הסחרר העברייני האקוטי, שבו מדובר באפיזודה בודדת או באפיזודות אחדות שמנותקות זו מזו. ואולם במקרים רבים אפשר להצביע על כיוון מתפתח של ההתפרצויות הללו של הסחרר האקוטי, ואז המצב מוגדר כסחרר עברייני כרוני. סחרר עברייני כרוני מבטא את השקיעה של האדם בתוך קריירה עבריינית, כמו גם את היסחפותו להתנהגויות חוזרות ונשנות של עבריינות או פגיעה. לדוגמה, במחקר של אלון ברוך על מהמרים כפייתיים (עבודת תזה בהנחייתי המשותפת עם ד"ר משה בן-סימון) מתואר תהליך אופייני של סחרר כרוני, שבו שקעו המהמרים לתוך עולם ההימורים שהשתלט על הווייתם וחייהם יותר ויותר, גבה מחיר גדל וככל שהתהליך נמשך קטנה יכולתם לעזוב. לרוב הסחרר העברייני הכרוני אצל היחיד מורכב מאפיזודות של סחרר אקוטי שתדירותן

מחקרי אוניברסיטת בר-אילן

הסחרור העברייני מתייחס לאותן התנהגויות שמתחילות כקטנות, תמימות, ללא כוונה זדונית. ואז התנהגות גוררת התנהגות, מצב גורר מצב, תגובה מולידה תגובת נגד ונוצר סחרור התנהגותי בכיוון העברייני

SHUTTERSTOCK | ASAP

לבדם, התקבצותם יחדיו בסחרור קבוצתי מביאה להחרפה קיצונית. מחקרים על חברי כנופיות נוער, המבטאים מצב של סחרור קבוצתי כרוני, מאששים גם כן טענה זו, שכן נמצא שסך העבריינות של החברים גדל עם הצטרפותם לכנופיה. בדומה, במחקר על הידרדרות שכונות מגורים נמצא תהליך סחרור עברייני כרוני של שכונה שלמה, עד למצב שבו העלייה בעבריינות בשכונה רבה יותר מאשר ההידרדרות במאפיינים אחרים של השכונה. את תהליך הסחרור העברייני הכרוני של תרבות ומדינה ראינו לדאבוננו בגרמניה הנאצית, כאשר אומה שלמה כמעט סיגלה לעצמה חשיבה, רגש והתנהגות של שנאה פושעת. גם כאן השלם גדול יותר מחלקיו וסך השנאה הפושעת של התרבות גדול יותר משהיו מראים החברים הבודדים בה.

בתהליך הסחרור העברייני ישנם כמה מרכיבים אופייניים שאותם אתאר לגבי היחיד, אך הם רלוונטיים גם לגבי קבוצות. מאפיינים אלו נמצאים בסחרור האקוטי ומתחזקים במופיעו הכרוניים. ראשית, מעצם טבעו של הסחרור יש החרפה והקצנה של מצב או התנהגות. שנית, התהליך כמו מקבל חיים ו"רצון" משלו, הפועלים לשימור עצמי של התהליך ובכך כמו מתנגדים למה שיכול לעצור את הסחרור. שלישית, יש אובדן שליטה הדרגתי או פתאומי, חלקי או כמעט מלא,

עולה, מגוון ההתנהגויות שהן מכסות גדל (לדוגמה, אצל חלק מהמהמרים נוספו הונאה וגם שימוש בסמים) וגם עוצמתן מתחזקת עם הזמן. כאן חייבים להדגיש שישנם גם רגעים ואף תקופות שבהם האדם אינו עסוק בפעילות עבריינית או סוטה, אלא מתנהג באופן נורמטיבי ככל אדם, ורגעים ותקופות אלו יכולים להטעות את המתבונן מהצד. עוצמת הסחרור, המבטאת את עוצמת העבריינות והסטייה, יכולה להיות מוערכת על פי תדירות ההופעה של אפיזודות אקוטיות של סחרור, עוצמתן וגם רפרטואר ההתנהגויות האופייניות לאדם הנמצא תחת הסחרור.

עד כה תיארתי את הסחרור אצל יחידים, אבל סחרור עברייני אקוטי או כרוני מתקיים גם בקרב קבוצות ובמופעו הכרוני אפילו בשכונות שלמות, בארגונים, בחברה או אפילו בתרבות כולה. לדוגמה, מחקרים על אונס קבוצתי מראים שיש תהליך של חיזוק הדדי עד כדי סחרור קבוצתי אקוטי בקרב העבריינים, שבסופו הם מבצעים את הפשע המזעזע. לעתים קרובות האונס מתבצע תוך כדי ביצוע עברה אחרת – שוד, לדוגמה – וכמאמר המשנה "עבירה גוררת עבירה", והשוד המתוכנן הופך גם לאונס קבוצתי בלתי מתוכנן. בתהליך כזה של סחרור קבוצתי אקוטי הקבוצה פועלת כשלם הגדול מסך חלקיה, כך שגם אם חבריה לא היו מבצעים את האונס

גם מערכות חברתיות אחרות מציעות כוחות דומים. נקודת התורפה של כוחות אלו היא שהשפעתם לרוב קצרת טווח, מכוונת לסחרור האקוטי בלבד, והם אינם יכולים ליצור שינוי בר-קיימא אצל היחיד. נדרש משהו אחר, משלים, בעל יכולת השפעה מעמיקה שנוגעת בסחרור הכרוני, ואליו מכוונת הקרימינולוגיה החיובית.

קרימינולוגיה חיובית – כיצד?

מרבית ההגות הקרימינולוגית מתמקדת בהבנת הסטייה וההתפתחות של ההתנהגות המוגדרת כעבריינית. בהתאמה, המחקר הקרימינולוגי יודע היטב להסביר את הדחיה החברתית והשפעתה, את השלכות הניכור ואת משמעות האנומיה (כלומר מצב של בלבול המתקיים ברמת היחיד או הקולקטיב, כאשר נורמות חברתיות אינן ברורות או נעדרות) החברתית על יחידים וקבוצות. רק מעט יחסית מחקר והגות עוסקים בשאלה של הפסקת הסטייה והעבריינות, ועוד פחות מתמקדים בהשפעות של קבלה חברתית, קרבה אנושית, לכידות והתפתחות ערכית בהקשר הקרימינולוגי. זו מטרת הקרימינולוגיה החיובית, הממשיכה את הכיוון שעליו הצביע הפסיכולוג מרטין זליגמן (Seligman) בהגדרת הפסיכולוגיה החיובית. הקרימינולוגיה החיובית אינה עוד תיאוריה בקרימינולוגיה, אלא פרספקטיבה משלימה המאגדת בתוכה מגוון של תיאוריות ומודלים. זוהי המשגה חדשה ומקורית שמקבלת אישוש מניתוח של מחקרים שונים, כולל מחקר הדוקטורט של אתי אלישע שהוא הראשון שיוצא במוצהר מפרספקטיבה זו ובוחן אותה בהתייחס לשיקומם של עברייני מין בכלא (וראו: לקריאה נוספת).

הקרימינולוגיה החיובית מדגישה את משמעות המפגש עם כוחות והשפעות שנחווות כחיוביות ושמרחיקות את האדם מסטייה ועבריינות, בין אם באמצעות תוכניות טיפול והתערבויות פורמליות ובלתי פורמליות, הדגשת מרכיבים חברתיים חיוביים (למשל, בושה רה-אינטגרטיבית, טוב אנושי, קבלה חברתית); או גורמים אישיים חיוביים כדוגמת גורמי הגנה וחוסן, רגשות ועמדות חיוביים, קוהרנטיות, אמונה ומוסר. שני מרכיבים, אם כן, לקרימינולוגיה החיובית כפי שמוגדרת כאן: הראשון מדגיש חוויה חיובית של היחיד (או הקבוצה) והשני מתייחס להפסקת ההתנהגות הנתפשת כסוטה, עבריינית או פוגעת. הקרימינולוגיה החיובית ממשיכה זרמים הומניסטיים ורוחניים המתייחסים לאדם כבעל יכולת לבחור בחיובי ובטוב, בהינתן התנאים ההולמים לכך, עם מודעות למוגבלות של האדם, שמכוונת אותו פעמים

לעתים באופן מודע ולעתים באופן לא מודע, כך שהיחיד יכול להיות בטוח שהוא נמצא בשליטה עצמית ובעל יכולת בחירה, אך בדיעבד יתברר לו ששליטתו העצמית היתה מוגבלת ויכולתו לפעול מתוך בחירה חופשית הלכה והצטמצמה ככל שהסחרור התקדם. רביעית, עם התקדמות הסחרור היחיד יותר ויותר מרוכז בעצמו, ברצונותיו, בתאוותיו, בהישגיו הצפויים, באיום שעליו, במצוקתו או בדאגותיו ובמקביל מצטמצמת יכולתו "לראות" את הזולת, לדאוג לזולת, לחוות אמפתיה. כחלק מהשתלטות הריכוז העצמי של היחיד (self-centeredness), מחשבתו הופכת להיות ממוקדת במידי, באיום או בסיפוק של הרגע הקרוב, ונחלשת יכולתו לראות ולהבין את המשמעות וההשלכות ארוכות הטווח של ההתנהגות והמצב. חמישית, הסחרור העברייני מתקדם בסיוע של שני מוטיבים משלימים בהכרה של האדם הפועל, המבטאים את הריכוז העצמי: המוטיב הראשון הוא "אני יכול" ("אנחנו יכולים" – במקרה של קבוצה) והשני "אני מוכרח" (או "אנחנו מוכרחים" בהתאמה). המוטיב הראשון מבטא את התחושה הסובייקטיבית של יכולת לבצע את ההתנהגות וגם מתן הרשאה עצמית לביצוע שלה. דוגמה נפוצה היא "גנבת רמזור" תוך כדי מעבר צומת באור אדום – הנהג חש שהוא יכול להספיק, שזה בסדר להיכנס לצומת ברגע האחרון וגם לא רואה איום כדוגמת שוטר או מצלמת תנועה. המוטיב השני מבטא איום קיומי שהאדם חש חובה לסלקו כמעט בכל מחיר. אם נישאר בדוגמת הנהיגה, יש נהגים שעצם זה שמישהו מנסה לעקוף אותם מהווה בעבורם איום קיומי עד כדי נהיגה פראית, מסוכנת ומסכנת, העיקר שלא יצליח לעקוף אותם ולו גם במחיר של אלימות. לרוב שני המוטיבים שתוארו נמצאים יחדיו במשקל משתנה בהכרה המסוחררת.

מודל הסחרור העברייני, שהציג כאן את מצב הסחרור ככזה שבו יכולת השליטה והבחירה מצטמצמת, אינו מתכוון להסיר את האחריות מהאדם הפועל, אלא לתאר את החוויה הפנומנולוגית בעת הסחרור עצמו. האדם הפועל חווה צמצום של יכולתו, כפי שמתברר לו לעתים רק לאחר סיום הסחרור. מכיוון שכך, יכולתו לסיים את הסחרור בכוחות עצמו קטנה. וכך סחרור עברייני יכול להימשך עד למשבר גדול, או שהסחרור דועך לאחר שעבר שיא מסוים, או שהתערבות חיצונית עוצרת את הסחרור. כאשר הסחרור מתפתח לקראת שיא ההתערבות שנדרשת אמורה להיות, בחוויה של האדם המסוחרר, כוח שגדול יותר מהסחרור. מערכת אכיפת החוק מציעה כוח כזה, כוח שנחוה כשלילי ושכיוונו מנוגד לסחרור.

מחקרי אוניברסיטת בר-אילן

העברייני הכרוני של יחידים, קבוצות או של החברה כולה. מכאן שנדרשת תוספת שאינה "עוד מאותו הדבר". כמו שתיארתי, נדרש שילוב הולם בין אכיפה נמרצת והחלטית מחד גיסא, ובין חיזוק היסודות של הקרימינולוגיה החיובית מאידך גיסא. ❖

ד"ר נתי חנאל הוא קרימינולוג קליני ומרצה בכיר במחלקה לקרימינולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן.

ביום שלישי, 25 במאי בשעות 19:00–22:00 יתארח ד"ר נתי חנאל בפורום "גליליאו" וישוחח עם הקוראים והגולשים על סחרור עברייני ועוד. המעוניינים מוזמנים לפנות לפורום מדע וחברה

לקריאה נוספת

אוזן, תהל (2008). ההתהוות העבריינית וההתנדבות בסיפורי חיים של נוער בסיכון. חיבור לשם קבלת תואר מוסמך. אוניברסיטת בר-אילן, המחלקה לקרימינולוגיה.

פריד, נועה (2008). "כוחה של שתיקה" – השפעות תוכנית ויפאסנה על אסירים. חיבור לשם קבלת תואר מוסמך. אוניברסיטת בר-אילן, המחלקה לקרימינולוגיה.

Ronel, N. (2006). When good overcomes bad: The impact of volunteers on those they help. *Human Relations*, 59(8), 1133–1153.

Ronel, N. (2009). The criminal spin. In K. Jaishankar (ed.), *International perspectives on crime and justice* (pp. 126-145). Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.

Ronel, N. & Elisha, E. (2010). A different perspective: Introducing positive criminology. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. DOI:10.1177/0306624X09357772.

רבות לבחור בשלילי ולהסתחרר בבחירתו כפי שתואר. הקרימינולוגיה החיובית מציעה השפעות שביכולתן להסיט אדם מאותן בחירות המסתיימות בסחרור הכרוני, ולכן השפעתן ארוכת טווח.

הדוגמאות לפעולתה של הקרימינולוגיה החיובית רבות, ואסתפק כאן בשתיים בולטות. הראשונה מתייחסת לחשיפה של יחידים, הנמצאים בשלב כלשהו של סחרור עברייני כרוני, לפעילות של מתנדבים הנתפשים בעיניהם כמייצגי טוב ואלטרואיזם טהור. בכמה מחקרים שנעשו על בני נוער במצבי סיכון וגם על אסירים בכלא נמצא שמשתתפים אלו, שלרוב מחזיקים בתפישת עולם אגוצנטרית, שינו במעט את תפישות עולמם עקב מפגש עם מתנדבים שסייעו להם. במקום תפישתם הקודמת שהעולם הוא שדה קרב הישרדותי, הם למדו לדעת שיש בו גם אפשרות של נתינה ללא בקשת תמורה, סיפוק לא חומרי ודוגמה אישית. אצל כמה מהם היה גם שינוי התנהגותי בהתאמה, שהביא ליציאה מהמעגל העברייני.

הדוגמה השנייה מתייחסת להתנסות אישית בפעילות חיובית. כך, למשל, בעבודת התזה של תהל אוזן (בהנחיית המשותפת עם ד"ר אורי תימור, וראו לקריאה נוספת) נמצא שמתבגרים שלהם עבר פלילי (סחרור עברייני כרוני) ששהו בהוסטל שיקומי תחת צו בית משפט והשתתפו בפעילות התנדבותית של סיוע לנזקקים בקהילה, ציינו כי פעילות זו היתה משמעותית ביותר בעבורם והובילה אותם לתהליך של התבוננות עצמית, שפָּלל החלטה לשנות את דרך חייהם הקודמת. ממצא זה עקבי לממצאי מחקרים שנעשו בקרב מכורים לסמים בתהליך החלמה שמשתתפים בקבוצות לעזרה עצמית. הממצאים העלו כי באמצעות מתן עזרה לאחרים, מגישי העזרה מאמצים ומפנימים נורמות וערכים אנושיים חיוביים שמסייעים להם להשתנות ומחזקים את תהליך ההחלמה שלהם.

לסיכום, אנו נחשפים חדשות לבקרים על-ידי התקשורת למעשי אלימות, שחיתות ופשע שמתרחשים אצלנו. התחושה בקרב הציבור היא שיש עלייה בתדירות ובעוצמה של מעשים אלו וגם בשכיחותם בקרב פלחים גדלים באוכלוסייה. תחושה זו, שהיא נכונה לפחות בחלקה, מצביעה על תהליך של סחרור עברייני כרוני בחברה הרחבה שדורש תגובה הולמת. באתרי החדשות באינטרנט דורשים הקוראים המגיבים החמרת ענישה. ואולם מדע הקרימינולוגיה מראה בעקביות שענישה יעילה לעצירת סחרור אקוטי בלבד, ואינה יכולה לסחרור